når den er anerkendt af medlemsstaterne i henhold til stk. 3, men også i andre tilfælde.

3. Artikel 7 i forordning nr. 102/64 er ikke til hinder for, at varens blotte passage af importlandets grænse, når den behørigt er noteret af de kompetente toldmyndigheder, betragtes som indførsel i dennes artikels forstand under forudsætning af, at det ligeledes godtgøres, at varen derefter er blevet berigtiget og bragt i fri omsætning.

4. Artikel 8 i forordning nr. 102/64 foreskriver ikke nogen bestemt frist for fremsættelsen af en begæring om hensyntagen til omstændigheder, der kan begrunde force majeure, men pålægger de pågældende importører eller eksportører at gøre deres krav gældende på den mest omhyggelige måde.

I sag nr. 3/74

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 af Bundesverwaltungsgericht er indgivet til Domstolen for i den sag, der verserer for nævnte ret mellem

EINFUHR- UND VORRATSSTELLE FÜR GETREIDE UND FUTTERMITTEL, Frankfurt am Main,

og

WILHELM PFÜTZENREUTER, Düsseldorf-Benrath,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artiklerne 3, 7, stk. 2 og 8, stk. 2 i Kommissionens forordning nr. 102/64 af 28. juli 1964 om import- og eksportlicenser for korn, kornprodukter, ris, brudris og risprodukter (JO nr. L 126 af 6. august 1964, s. 2125),

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten R. Lecourt, afdelingsformændene A. M. Donner (refererende) og M. Sørensen, dommerne R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, H. Kutscher, C. Ó Dálaigh og A. J. Mackenzie Stuart,

generaladvokat: G. Reischl
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

I — Faktiske omstændigheder og skriftveksling

De faktiske omstændigheder og forløbet af de skriftlige forhandlinger kan sammenfattes således:

1. Den 3. februar 1967 fik sagsøgeren i hovedsagen (herefter benævnt sagsøgeren) fra sagsøgte i hovedsagen (herefter benævnt sagsøgte) to importlicenser på i alt 500 000 kg fransk byg til brygning; disse var gyldige indtil 31. maj 1967. Som garanti for gennemførelsen af denne indførsel stillede sagsøgeren en sikkerhed på 10 000 DM.

Med hjemmel i de to licenser importerede sagsøgeren indtil 24. maj 1967 260 464 kg af varen, og indførslerne blev gennemført via toldstederne i Andernach og Düsseldorf.

Den 31. maj 1967 rettede sagsøgeren endnu en anmodning om indførsel af 250 000 kg pr. skib til toldvæsenet i Emmerich-Hafen, der samme dag udstedte en dertil svarende grænseovergangsattest og stillede ladningen under toldvæsenets kontrol med henblik på dens videre forsendelse til toldvæsenet i Düsseldorf, hvor den blev udlosset. Der blev den 5. juni 1967 givet tilladelse til at bringe den i fri omsætning.

Ved to beslutninger af 12. juni 1967 erklærede sagsøgte, at sikkerhedsstillelsen var delvist fortabt med et beløb på 2 386,33 DM, og begrundede det med, at en del af det fastsatte kvantum ikke var blevet indført inden for den fastsatte frist.

I sin klage af 22. juni 1967 over disse beslutninger gjorde sagsøgeren gældende, at indklareringen af det omstridte parti ikke havde kunnet gennemføres ved toldstedet i Emmerich-Hafen, fordi de i denne henseende nødvendige dokumenter, som toldvæsenet i Andernach og Düsseldorf havde brugt ved indklareringen af de første partier, og som de derefter havde sendt tilbage med posten, ikke var kommet frem i tide.

Denne klage blev afvist.

Sagsøgeren indbragte derfor sagen for Verwaltungsgericht i Frankfurt-am-Main, som gav ham medhold og ophævede de anfægtede beslutninger vedrørende fortabelse af sikkerhedsstillelsen.

Sagsøgte appellerede, men Verwaltungsgericht Hessen stadfæstede den dom, der var afsagt i første instans med den begrundelse, at der på tidspunktet for retssagen manglede enhver difinition af begrebet indførsel fra fællesskabslovgiverens side, hvorfor man måtte anse de nationale regler herom for afgørende, i det foreliggende tilfælde tysk ret, efter tysk ret er en import fuldført i det øjeblik, varen fra et fremmed lands økonomiske område er blevet overført til forbundsrepublikken Tysklands økonomiske område. Da varen blev præsenteret for toldvæsenet i Emmerich-Hafen på tysk område inden udløbet af importfristen, burde sikkerhedsstillelsen ikke være blevet erklæret for fortabt, selv om det kun måtte være delvist.

2. Sagsøgte appellerede denne dom til Bundesverwaltungsgericht, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 besluttede at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

1. Hvorledes skal begrebet indførsel i artikel 7, stk. 2 i forordning nr. 102/64/EØF forstås?

   a) efter national ret?

   b) såfremt spørgsmål a) besvares benægtende: hvornår er en forpligtelse til indførsel opfyldt, hvis

importøren lader den indførte vare toldklarere?

2. Er de nationale retter beføjet til at statuere, at der foreligger force majeure også i tilfælde, som hverken er opregnet i artikel 8, stk. 2 i forordning nr. 102/64/EØF eller ifølge denne bestemmelses stk. 3 er anerkendt af medlemsstaterne? Er begæringen om hensyntagen til force majeure afhængig af frister, og inden for hvilken frist skal begæringen i bekræftende fald fremsættes?

3. Bundesverwaltungsgerichts kendelse blev registreret på Domstolens justitskontor den 11. janur 1974.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen har sagsøgeren og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber indgivet skriftlige indlæg.

Sagsøgeren blev repræsenteret af advokat P. Wendt, Hamburg, og Kommissionen af sin juridiske rådgiver P. Gilsdorf.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at åbne den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Skriftlige indlæg indgivet til Domstolen i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for Det europæiske økonomiske Fællesskabs Domstol

1. *Sagsøgeren* bemærker, at medlemsstaterne ikke er beføjet til at udstede bestemmelser om fortolkningen af begreber, der henhører under fællesskabsretten. Medlemsstaterne er heller ikke beføjet til at give en autentisk fortolkning af fællesskabsretlige begreber i tilfælde, hvor der ikke eksisterer fællesskabsregler om fortolkningen.

Da bestemmelserne i forordning nr. 102/64 ikke indeholder udtrykkelig bemyndigelse for medlemsstaterne til selv at fastsætte fortolkningsregler, er det åbenbart, at begrebet indførsel i denne forordnings artikel 7, stk. 2 ikke skal fortolkes i henhold til national ret. Denne konklusion kan støttes på Domstolens domme af 18. juni 1970 i sag nr. 74/69 (Krohn), Recueil s. 451, 17. december 1970 i sag nr. 25/70 (Köster-Berodt), Recueil s. 1161, og 27. oktober 1971 i sag nr. 6/71 (Rheinmühlen), Recueil s. 823.

Det er dog et spørgsmål, om begrebet indførsel i forordning nr. 102/64 artikel 7, stk. 2 ikke knytter sig til den fortolkning, medlemsstaterne traditionelt har givet begrebet. Med henblik herpå bemærker sagsøgeren, at forordning nr. 102/64 udgør en del af den ordning, der var fastsat for overgangsperioden. I denne periode var de nationale markedsordninger stadig i kraft. Rådet og Kommissionen anså det på den tid ikke for hensigtsmæssigt at præcisere begrebet indførsel. Det ville endog i betragtning af de forskelle, der skyldtes eksistensen af de forskellige markedsordninger, have været umuligt at give en ensartet fællesskabsretlig definition heraf. Det var først ved ikrafttrædelsen af den ordning, som blev fastsat for den endelige fase af den fælles landbrugspolitik, at der blev skabt fællesskabsregler om indførsler. I denne henseende henvises der til Rådets forordning nr. 1496/68 af 25. september 1968 om fastsættelse af Fællesskabets toldområde (EFT-specialudgave 1968 II, s. 430; original reference JO af 28. september nr. L 238/1) og Rådets forordning nr. 542/69 af 18. maj 1969 om ordning for fællesskabsforsendelse (EFT-specialudgave 1969 I, s. 114; original reference JO af 29. marts 1969 nr. L 77/1).

Bundesfinanzhof har i sin retspraksis ved anvendelse af nationale regler til afgrænsning af begrebet udførsel taget hensyn til de særlige forhold vedrørende den ordning, der blev fastsat for overgangsperioden.

At knytte begrebet indførsel i artikel 7, stk. 2 i forordning nr. 102/64 til den fortolkning, der i de forskellige medlemssta-

ters ret er givet dette begreb, er fuldt ud foreneligt med princippet om den ensartede anvendelse af fællesskabsretten. Man må ved anvendelsen af dette princip tage hensyn til integrationsniveauet for så vidt angår de nationale markedsordninger og landbrugspolitikken i løbet af overgangsperioden. Mens Rådets basisforordning nr. 19/62 af 4. april 1962 (JO 1962, s. 965) var gældende, omfattede integrationen af markederne i første række standardiseringen og harmonisering af told, importafgifter, kvantitative restriktioner osv. Standardisering af toldbehandlingen var kun af sekundær betydning. Princippet om ensartet anvendelse af fællesskabsretten var derfor kun af vigtighed for fortolkningen af begreber som importafgifter eller kvantitative restriktioner. Ud fra denne synsvinkel havde selv begrebet forskelsbehandling i artikel 40, stk. 3 kun et begrænset anvendelsesområde i overgangsperioden. Endelig kræver formålet med licensordningen, der blev indført med forordning nr. 102/64, ikke, at begrebet indførsel fortolkes ensartet i alle medlemsstater. Formålet var at udarbejde pålidelige prognoser om den fremtidige samhandel med landbrugsprodukter for at de pågældende myndigheder kunne planlægge de nødvendige indgreb. Da prognoserne for samhandelen i overgangsperioden imidlertid kun kunne referere til forskellige nationale markeder, var der intet til hinder for, at medlemsstaterne anvendte nationale kriterier til bestemmelsen af ind- og udførsler. Her henviser sagsøgeren til Domstolens dom af 11. juli 1968 i sag nr. 4/68 (Schwarzwaldmilch) Recueil s. 549. Han konkluderer, at begrebet indførsel i forordning nr. 102/64, artikel 7, stk. 2 bør defineres på grundlag af de forskellige medlemsstaters normale forvaltningspraksis.

I tilfælde af, at Domstolen ikke skulle tiltræde ovennævnte opfattelse, gør sagsøgeren gældende, at man ikke kan besvare første spørgsmåls punkt b ved at henvise til Rådets forordning nr. 1373/70 af 10. juli 1970 (EFT-specialudgave 1970 II, s. 382; original reference JO af 20. juli 1970 nr. L 151/1) og Domstolens dom af 15. december 1971 i sag nr. 35/71 (Schleswig-Holsteinische Landwirtschaftliche Hauptgenossenschaft), Recueil 1083.

I den nævnte dom drejede det sig om fortolkningen af artikel 15, stk. 2 i Rådets forordning nr. 120/67 af 13. juni 1967 (EFT-specialudgave 1967 s. 29; original reference JO nr. 117 s. 2269). Afgørelsen af, hvorledes begrebet »indførsel« i denne bestemmelse skulle fortolkes, blev truffet under hensyntagen til formålet med det importafgiftssystem, der blev indført ved forordning nr. 120/67.

Således bør der gås frem for at fortolke begrebet indførsel i artikel 7, stk. 2 i forordning nr. 102/64 korrekt. I henhold til ordlyden af den 7. betragtning i præamblem til denne forordning er formålet med sikkerhedsstillelsen »d'éviter de mettre en circulation des certificats qui ne seraient pas suivis d'importation et d'exportation« [1], idet sådanne licenser kunne give »une vue erronée de la situation du marché« [2].

Sagsøgeren drager deraf den konklusion, at formålene med afgiftssystemet i forordning nr. 120/67 ikke er identiske med formålene med licensordningen. Herefter må man søge en løsning, der tager hensyn såvel til det specielle formål med forordning nr. 102/64 som til importørernes legitime interesser. Under henvisning til § 41 i toldloven (Zollgesetz) og til den tyske teori og videresendelse af varer under toldvæsenets kontrol kommer sagsøgeren til den konklusion, at deklarationen af importerede varer med henblik på deres videreforsendelse under toldvæsenets kontrol udgør en indførsel i den betydning, der er forudsat i forordning nr. 102/64, artikel 7, stk. 2, såfremt varen ikke genudføres, før den er blevet bragt i fri omsætning.

Vedrørende det andet spørgsmål gør sagsøgeren gældende, at Domstolen i sin

1 — »at undgå at udstede licenser, der ikke følges op af ind- eller udførsel« (Domstolens oversættelse).

2 — »et falsk billede af markedssituationen« (Domstolens oversættelse).

dom af 11. juli 1968 (sag nr. 4/68) udtrykkelig fastslog, at opregningen af force majeure-tilfælde i artikel 6, stk. 3 i Rådets forordning nr. 136/64 af 12. oktober 1964 (JO 1964, s. 2601) ikke er udtømmende, og at de nationale retter herefter er beføjet til at statuere, at der foreligger force majeure i andre tilfælde end de i denne bestemmelse nævnte. Da artikel 8, stk. 2 og 3 i forordning nr. 102/64 er næsten identiske med artikel 6, stk. 3 og 4 i forordning nr. 136/64, er det berettiget at slutte, at Domstolens nævnte retspraksis også gælder i det foreliggende tilfælde. Denne slutning støttes af Domstolens domme af 17. december 1970 (sag nr. 25/70) og 16. december 1970 i sag nr. 26/70 (Getreide-Import), Recueil 1107.

I sin dom af 30. januar 1974 i sag nr. 158/73 (Kampffmeyer) (Domssamlingen 1974, s. 101) kendte Domstolen for ret, at indgivelsen af begæringen om hensyntagen til force majeure kan ske efter udløbet af licensens gyldighedsperiode. Skønt det dér drejede sig om fortolkningen af artikel 18 i forordning nr. 1373/70, er der intet til hinder for, at denne retspraksis analogt anvendes i den foreliggende sag.

Forordning nr. 102/64, artikel 8 indeholder ikke nogen frist for indgivelsen af begæringen. Det følger heraf, at indgivelsen af en begæring om hensyntagen til force majeure-lignende situationer ikke er begrænset af nogen som helst frist, bortset fra de almindelige grænser for retsmisbrug.

2. *Kommissionen* understreger, at afgørelsen af den bindende fortolkning af begrebet indførsel i artikel 7, stk. 2 i forordning nr. 102/64 udelukkende tilkommer fællesskabslovgiveren. Systemet i forordning nr. 102/64 kan kun fungere, hvis man ved begrebet indførsel forstår, at varen bliver bragt i fri omsætning. Ethvert indførselsbegreb, der ikke opfylder denne betingelse, er uegnet til korrekt gennemførelse af licensordningen. Navnlig fremrykningen af indførselsøjeblikket til en anden toldmæssig handling, f.eks. viderebefordring under toldvæsenets kontrol, garanterer ikke i tilstrækkelig grad, at varen bringes i fri omsætning på det interne marked. Ved viderebefordring under toldvæsenets kontrol er der ikke under nogen omstændigheder taget stilling til varens eventuelle bestemmelsessted. Importøren har fuld frihed til at genudføre varen, uden at den forud har været i fri omsætning. Selve eksistensen af en sådan mulighed er i strid med meningen og formålet med forordning nr. 102/64.

Man kan ikke følge sagsøgtes opfattelse, hvorefter begrebet indførsel i overgangsperioden bør knyttes til de forskellige medlemsstaters forvaltningspraksis. Ordningen i forordning nr. 19 er, i det mindste hvad angår indførsler, fuldstændig og detaljeret og overlader ikke medlemsstaterne nogen skønsbeføjelse ved gennemførelsen. Følgelig vil enhver indskriden fra en national lovgiver kunne berøre fællesskabsbestemmelsernes virkning, i det foreliggende tilfælde navnlig bestemmelserne i forordning nr. 102/64. At der efter ikrafttrædelsen af den endelige markedsordning for korn ikke var behov for nogen præcisering af begrebet indførsel med henblik på anvendelsen af licensordningen, viser i øvrigt klart, at medlemsstaterne ikke mere havde nogen retsnormerende beføjelse på dette område i overgangsperioden.

Man må fortolke begrebet indførsel uden at sondre mellem importafgiftsystemet og licnensordningen. I realiteten er disse to ordninger snævert forbundet. Den tætte forbindelse blev anerkendt af Domstolen i dom af 15. december 1971 (sag nr. 35/71). Man kan ikke fortolke begrebet indførsel konkret i det foreliggende tilfælde. Man må derimod anvende generelle og abstrakte kriterier. Anvendelsen af de fælles bestemmelser på landbrugsområdet ville praktisk talt blive umulig, hvis de nationale toldmyndigheder kunne fastsætte indførselsøjeblikket efter de særlige omstændigheder i det enkelte tilfælde. Den udførlige definition af import i forordning nr. 1373/70 har ikke den betydning, sagsøgeren tillægger

den. Denne forordning har blot givet udtryk for det princip, som allerede eksisterede, hvorefter enhver indførsel under licensordningen er gennemført, når den pågældende vare er bragt i fri omsætning.

Man må dog i det omfang, forordning nr. 1373/70 indeholder definitioner af teknisk karakter, navnlig af, hvornår nøjagtigt varen bringes i fri omsætning tillægge den en retsskabende virkning. Kommissionen konkluderer herefter, at mindre afvigelser vedrørende bestemmelsen af indførselsøjeblikket var lovlige før ikrafttrædelsen af forordning nr. 1373/70, såfremt de hidrørte fra forskelligheder mellem de nationale bestemmelser vedrørende definitionen af, hvornår en vare bringes i fri omsætning.

Kommissionen er enig med sagsøgeren vedrørende besvarelsen af første del af andet spørgsmål: opregningen af force majeure-tilfælde i artikel 8, stk. 2 i forordning nr. 102/64 er ikke udtømmende.

Skønt hverken bestemmelserne i forordning nr. 102/64 eller de nugældende bestemmelser foreskriver en frist for fremsættelsen af en begæring om hensyntagen til forhold, som kan begrunde force majeure, er fremsættelsen af en sådan tidsmæssigt begrænset af de krav, der må stilles af hensyn til en effektiv administration af licensordningen. Importøren må derfor fremsætte sin begæring inden for en rimelig frist. Det er ikke muligt at præcisere, hvad man skal forstå ved »rimelig frist«. I denne henseende må de særlige omstændigheder i de konkrete tilfælde være afgørende.

Det må tilkomme de nationale myndigheder, som her må have en vis skønsmargen, at fastsætte en rimelig frist i de konkrete tilfælde.

Sagsøgeren og Kommissionen har afgivet deres mundtlige indlæg i det offentlige retsmøde den 4. april 1974.

Generaladvokaten har fremsat sit forslag til afgørelse i retsmødet den 7. maj 1974.

Præmisser

1 Ved kendelse af 16. november 1973, indgået til justitskontoret den 11. januar 1974, har Bundesverwaltungsgericht i henhold til EØF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen to spørgsmål vedrørende fortolkningen af Kommissionens forordning nr. 102/64 af 28. juli 1964 om import- og eksportlicenser for korn, kornprodukter, ris, brudris og risprodukter (JO nr. 126, s. 2125).

2 Ifølge forelæggelseskendelsen drejer tvisten i hovedsagen sig i det væsentlige om, hvorvidt visse indførsler af byg til brygning, der blev gennemført i 1967, fandt sted inden for gyldighedsperioden for de pågældende importlicenser, og følgelig om den sikkerhed, som er stillet i henhold til forordningens artikel 7, skal betragtes som frigivet;

i det foreliggende tilfælde præsenterede den sagsøgende importør den 31. maj 1967 — den sidste dag inden for de pågældende licensers gyldighedsperiode — det omstridte parti pr. skib for toldvæsenet i Emmerich-Hafen, der den samme dag udstedte en dertil svarende grænseovergangsattest og stillede lad-

ningen under toldvæsenets kontrol med henblik på videreforsendelse til toldvæsenet i Düsseldorf, hvor den blev indklareret, udlosset og bragt i fri omsætning den 5. juni 1967;

denne fremgangsmåde skyldtes den omstændighed, at de for indklareringen nødvendige dokumenter, navnlig importlicenserne, ikke kunne fremlægges i tide for myndighederne i Emmerich-Hafen, fordi importøren havde haft brug for dem ved indklareringen den 24. maj 1967 af et andet parti hos toldvæsenet i Andernach og Düsseldorf, og fordi dokumenterne, som var sendt tilbage pr. post, endnu ikke var kommet frem.

Vedrørende det første spørgsmål

3 Artikel 7, stk. 2, i forordning nr. 102/64 bestemmer: »Sous réserve des dispositions de l'article 8, lorsque l'obligation d'importer ou exporter n'a pas été remplie pendant la durée de validité du certificat, la caution reste acquise . . .« [1];

denne bestemmelse har hvad angår kornmarkedet hjemmel i artikel 19 i Rådets forordning nr. 19/62 af 4. april 1962 om den gradvise oprettelse af en fælles markedsordning for korn (JO nr. 30, s. 933), hvorefter: »La délivrance du certificat est subordonnée à la constitution d'une caution qui garantit l'engagement d'importer pendant la durée de validité du certificat et qui reste acquise au cas ou l'importation n'est pas effectuée dans ce délai« [2];

det første spørgsmål drejer sig om, hvorvidt begrebet indførsel i artikel 7 i forordning nr. 102/64 skal fortolkes i henhold til national ret og i benægtende fald, hvornår en forpligtelse til at indføre er opfyldt, hvis importøren har ladet den indførte vare klarere med henblik på videreforsendelse under toldvæsenets kontrol.

4 Såvel udstedelsen af import- og eksportlicenser som betingelsen om sikkerhedsstillelse modsvarer nødvendigheden af at sikre de kompetente myndigheder nøjagtige oplysninger om markedssituationen og om planlagte ind- og udførsler inden for Fællesskabet;

1 — »Under forbehold af bestemmelserne i artikel 8 fortabes sikkerhedsstillelsen, når import- eller eksportforpligtelsen ikke er blevet opfyldt inden for licensens gyldighedsperiode . . .« (Domstolens oversættelse).

2 — »Udstedelsen af licensen er betinget af en sikkerhedsstillelse, som skal garantere importforpligtelsens opfyldelse inden for licensens gyldighedsperiode, og som fortabes i tilfælde af, at importen ikke gennemføres inden for denne frist.« (Domstolens oversættelse).

ud fra denne synsvinkel må de pågældende bestemmelser fortolkes og anvendes på ensartet måde i alle medlemsstaterne for at undgå, at bestemte handelsveje på grund af forskelligartede fremgangsmåder begunstiges i forhold til andre;

udviklingen af reglerne for landbrugspolitikken karakteriseres faktisk af bestræbelser på at præcisere og klarlægge grundbegreberne, såsom begrebet indførsel, for at lette overgangen fra medlemsstaternes forskelligartede toldpraksis til en ensartet fælles praksis;

på det her omhandlede område har denne udvikling — via forordning nr. 120/67 (EFT-specialudgave 1967, s. 29; original reference JO 1967 nr. 177, s. 2269) og nr. 473/67 (JO 1967 nr. 204/16), som inden for rammen af en udbygget ordning af markederne har afskaffet udstedelse af licenser ved handelen inden for Fællesskabet — nået sit mål i bestemmelserne i Kommissionens forordning nr. 1373/70 af 10. juli 1970 om fælles gennemførelsesbestemmelser for import- og eksportlicenser samt forudfastsættelsesattester for landbrugsvarer, for hvilke der gælder en ordning med fællespriser;

hvad angår licensernes gyldighedsperiode foreskriver artikel 15 i sidstnævnte forordning bl.a., at »forpligtelsen til at importere (betragtes) som opfyldt og retten til import i henhold til licensen som udnyttet den dag, ... toldbehandlingen har fundet sted ...«.

5 Selv om man af formålene med den etablerede ordning må udlede, at alene en importhandel, der fører til, at den pågældende vare bringes i fri omsætning, svarer til det indførselsbegreb, som omhandles i artikel 7 i forordning nr. 102/64 og i de bestemmelser, der har afløst denne, præciserer denne bestemmelse dog endnu ikke klart det øjeblik, hvor importhandelen skal betragtes som gennemført og retligt tilendebragt;

den omstændighed, at den omhandlede vare behørigt har passeret grænsen til den medlemsstat, den er bestemt for, er ikke i sig selv tilstrækkelig, da muligheden for genudførsel i dette tilfælde stadig eksisterer;

af tilsvarende grunde opfylder importørens erklæring til toldvæsenet om, at varen er bestemt til import og til at blive bragt i fri omsætning, ikke i sig selv kravene i den nævnte artikel;

faktisk kan det ikke godtages, at artikel 7 fortolkes således, at bevisbyrden vendes om derved, at de kompetente myndigheder i givet fald skal godtgøre, at varen — som øjensynlig planlagt — ikke er blevet bragt i fri omsætning,

idet en sådan fortolkning er i strid med hensynet til effektiviteten af den pågældende ordning;

derimod må man i betragtning af denne bestemmelses uklarhed betragte kravene efter artikel 7 for opfyldt, hvis importøren fremskaffer dokumenter, der godtgør, dels at den pågældende vare er præsenteret for toldvæsenet i importlandet inden for licensens gyldighedsperiode og inddraget under toldvæsenets kontrol, dels at varen derefter er blevet indklareret og bragt i fri omsætning.

6 Man må derfor konkludere, at artikel 7 i forordning nr. 102/64 i mangel af mere præcise krav i denne henseende ikke er til hinder for, at varens blotte passage af importlandets grænse, når den behørigt er noteret af de kompetente toldmyndigheder, betragtes som indførsel i dennes artikels forstand under forudsætning af, at det ligeledes godtgøres, at varen derefter er blevet berigtiget og bragt i fri omsætning.

Vedrørende det andet spørgsmål

7 Artikel 8 i forordning nr. 102/64 bestemmer, at »Lorsque l'importation ou l'exportation ne peut etre effectuée pendant la durée de validité du certificat par suite de circonstances à considérer comme cas de force majeure et lorsqu'il existe une demande en prise en considération de ces circonstances . . .« [1] ophæves eller forlænges import- eller eksportforpligtelsen i de tilfælde, der er opregnet i artiklens 2. og 3. stykke;

det andet spørgsmål drejer sig om, hvorvidt de nationale retter er beføjet til at statuere, at der foreligger force majeure også i tilfælde, som hverken er opregnet i artikel 8, stk. 2 i forordning nr. 102/64/EØF, eller som ifølge denne bestemmelses stk. 3 er anerkendt af medlemsstaterne.

8 Fortolkningen af det force majeure-begreb, som er anvendt af forordningen, må tage hensyn til den særlige beskaffenhed af det offentligretlige forhold mellem erhverslivet og den nationale forvaltning såvel som til ordningens formål;

det følger af disse formål såvel som af den pågældende forordnings bestemmelser, at begrebet force majeure ikke er begrænset til absolut umulighed men

1 — »Kan importen eller eksporten ikke ske inden for licensens gyldighedsperiode på grund af omstændigheder, som må betragtes som force majeure, og er der fremsat begæring om hensyntagen til disse omstændigheder . . .« (Domstolens oversættelse).

også omfatter usædvanlige, ude fra kommende omstændigheder, der er indtruffet på trods af, at licensindehaveren har truffet alle de sikkerhedsforanstaltninger, som man med føje kan vente af en forsigtig og omhyggelig forretningsdrivende;

inden for grænserne af deres egen kompetence kan de nationale retter derfor statuere force majeure ikke alene, når den påberåbte situation er omfattet af opregningen i stk. 2, eller når den er anerkendt af medlemsstaterne i henhold til stk. 3, men også i andre tilfælde.

9 Det andet spørgsmål drejer sig om, hvorvidt begæringen om hensyntagen til omstændigheder, der kan begrunde force majeure, skal fremsættes inden for en bestemt frist og i bekræftende fald inden for hvilken.

10 Selv om artikel 8 til forskel fra senere forordninger ikke foreskriver nogen bestemt frist for påberåbelsen af force majeure, følger det såvel af dens ordlyd som af den etablerede ordning, at begæringen skal fremsættes så hurtigt som muligt, om muligt inden for gyldighedsperioden for den pågældende licens;

den sag, der er anledning til søgsmålet ved Domstolen, viser dog klart, at det i denne henseende er umuligt at fastsætte en strikt og absolut regel, da det er givet, at force majeure eventuelt kun påberåbes subsidiært, idet den pågældende mener, at han efter omstændighederne har opfyldt forordningens krav;

11 det må konkluderes, at det, selv om artikel 8 i forordning nr. 102/64 ikke foreskriver nogen bestemt frist for fremsættelsen af en begæring om hensyntagen til omstændigheder, der kan begrunde force majeure, påhviler de pågældende importører eller eksportører at gøre deres krav gældende på den mest omhyggelige måde.

Vedrørende sagsomkostningerne

12 De udgifter, der er afholdt af den belgiske stat og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har indgivet indlæg til Domstolen, kan ikke godtgøres;

da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser kender

DOMSTOLEN,

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt den af Bundesverwaltungsgericht ved kendelse af 16. november 1973, for ret:

1. **Artikel 7 i forordning nr. 102/64 er ikke til hinder for, at varens blotte passage af importlandets grænse, når den behørigt er noteret af de kompetente toldmyndigheder, betragtes som indførsel i dennes artikels forstand under forudsætning af, at det ligeledes godtgøres, at varen derefter er blevet berigtiget og bragt i fri omsætning.**

2. **Artikel 8 i forordning nr. 102/64 foreskriver ikke nogen bestemt frist for fremsættelsen af en begæring om hensyntagen til omstændigheder, der kan begrunde force majeure, men pålægger de pågældende importører eller eksportører at gøre deres krav gældende på den mest omhyggelige måde.**

Lecourt Donner Sørensen Monaco Mertens de Wilmars
Pescatore Kutscher Ó Dálaigh Mackenzie Stuart

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 28. maj 1974.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT G. REISCHL FREMSAT DEN 7. MAJ 1974 [1]

Høje Ret.

De spørgsmål, som Bundesverwaltungsgericht har forelagt Domstolen i sag nr. 3/74, drejer sig om problemer vedrørende den licensordning, der er etableret inden for rammerne af de landbrugsmæssige markedsordninger. Hovedsagen drejer sig om, fra hvilket tidspunkt den importforpligtelse, der er pålagt importøren og sikret ved sikkerhedsstillelse, kan anses for opfyldt.

1 — Oversat fra tysk.